ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 10ης Οκτωβρίου 1989 *

I — Επί του παραδεκτού

1. Στη σημερινή προφορική διαδικασία ο εκπρόσωπος του κατηγορουμένου δήλωσε ότι η ποινική δίωξη κατά του πελάτου του έπαυσε λόγω αμνηστίας. Εντούτοις, απ' όσο γνωρίζει, δεν αποσύρθηκε η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως που είχε υποβληθεί στο Δικαστήριο. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιόν του, μέχρις ότου αποσυρθεί ρητά. Επομένως, υπό την επιφύλαξη αντίθετης αποφάσεως του Δικαστηρίου, πρέπει να δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα.

II — Επί της ουσίας

2. Ως προς την ουσία, το παραπέμπον δικαστήριο υπέβαλε το ερώτημα αν μπορούν να τεθούν σε ισχύ οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις, τις οποίες υποχρεούνται να θεσπίσουν τα κράτη μέλη βάσει οδηγίας που εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ), της Συνθήκης ΕΟΚ, μολονότι δεν έχουν θεσπιστεί σε όλα τα κράτη μέλη ανάλογες διατάξεις

3. Πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξαρτούν την εκπλήρωση των κοινοτικού δικαίου υποχρεώσεών τους από την εκπλήρωση των ίδιων υποχρεώσεων και από τα άλλα κράτη μέλη [1]. Στο κοινοτικό δηλαδή δίκαιο δεν ισχύει η αρχή της αμοιβαιότητας όσον αφορά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη. Επομένως η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών από ορισμένα κράτη μέλη δεν μπορεί ν' αντιμετωπιστεί με μονομερείς ενέργειες· η Επιτροπή και τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μπορούν μόνο ν' ακολουθήσουν τη διαδικασία των άρθρων 169 και 170 της Συνθήκης ΕΟΚ.

4. Επομένως, εφόσον τα κράτη μέλη δεν δικαιούνται μόνον, αλλά υποχρεούνται να συμμορφωθούν προς την οδηγία εντός της προβλεπομένης προθεσμίας κατά το άρθρο 189 της Συνθήκης ΕΟΚ, έστω κι αν άλλα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη εκπληρώσει αυτή την υποχρέωση, είναι βέβαιο ότι οι ιδιώτες οφείλουν να τηρούν τη σύμφωνη προς την οδηγία εσωτερική νομοθεσία. Δεν μπορούν, επομένως, να επικαλούνται τη μη εκτέλεση της οδηγίας σε άλλα κράτη μέλη.

5. Αυτό ισχύει και για την κρίσιμη για την παρούσα υπόθεση τέταρτη οδηγία του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1978, περί των ετησίων λογαριασμών εταιριών ορισμένων μορφών [2]. Η οδηγία αυτή εκδόθηκε βάσει του άρθρου 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ), της

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

1 — Βλέπε απόφαση της 22ας Μαρτίου 1977 στην υπόθεση 78/76, Steinike και Weinlig κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Slg. 1977, σσ. 595, 613· απόφαση της 25ης Σεπτεμβρίου 1979 στην υπόθεση 232/78, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Rec. 1977, σ. 2729· απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου στην υπόθεση 325/82, Επιτροπή κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Slg. 1984, σσ. 777, 793· βλέπε επίσης το άρθρο 55 του Συντάγματος της Γαλλικής Δημοκρατίας της 4ης Οκτωβρίου 1958.

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 06/002, σ. 17.

Συνθήκης ΕΟΚ, που προβλέπει το συντονισμό των απαιτουμένων εγγυήσεων υπό των κρατών μελών για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων και με το σκοπό να τις καταστήσουν ισοδύναμες.

6. Το άρθρο 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ), αναφέρεται στην ισοδυναμία των εγγυήσεων, και η ίδια η οδηγία στις αιτιολογικές σκέψεις της τονίζει την ανάγκη ταυτόχρονου συντονισμού στον τομέα αυτό, διότι οι δραστηριότητες των εταιριών αυτών συχνά επεκτείνονται πέρα από τα όρια του εθνικού τους εδάφους. Κατά την άποψη όμως του κατηγορουμένου της κύριας δίκης προσβάλλεται ακριβώς αυτή η ισοδυναμία και ο ταυτόχρονος συντονισμός, όταν οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις που εξασφαλίζουν τη μεταφορά της οδηγίας τίθενται σε ισχύ σε διαφορετικές ημερομηνίες.

7. Πρέπει ως προς αυτό να παρατηρηθεί ότι η απαίτηση των εγγυήσεων εκφράζει το βαθμό ουσιαστικής εναρμονίσεως, στον οποίο πρέπει να τείνουν οι οδηγίες που εκδίδονται βάσει του άρθρου 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ). Επομένως, η προαναφερθείσα διάταξη δεν απαιτεί πλήρη εναρμόνιση, αλλά αρκείται στην κατ' αποτέλεσμα ισοδυναμία των εθνικών εγγυήσεων. Δεν μπορεί όμως από το άρθρο 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ), να συναχθεί νομική υποχρέωση του κοινοτικού νομοθέτη και των κρατών μελών να συναρτούν την εσωτερική εφαρμογή των διατάξεων περί μεταφοράς της οδηγίας στην εσωτερική νομοθεσία από την έκδοση αναλόγων διατάξεων μεταφοράς σε όλα τα κράτη μέλη. Η Κοινότητα στηρίζεται στην τήρηση του δικαίου εκ μέρους των κρατών μελών, μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι τα κράτη μέλη έχουν προσαρμόσει την εσωτερική τους νομοθεσία προς το περιεχόμενο των διατάξεων της οδηγίας, κατά το χρονικό σημείο που τάσσει η οδηγία.

8. Η μεταφορά των οδηγιών σε διαφορετικές ημερομηνίες σε κάθε κράτος μέλος μπορεί βεβαίως να έχει ως συνέπεια την άνιση μεταχείριση των πολιτών στα κράτη μέλη. Αυτό όμως, οφείλεται στη νομοθετική τεχνική της οδηγίας. Βεβαίως η οδηγία δεσμεύει ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Η αποτελεσματικότητά της, όμως, όταν επιβάλλει υποχρεώσεις στα υποκείμενα του δικαίου, εξαρτάται από το αν οι νομοθέτες των κρατών μελών την μετέφεραν στην εσωτερική τους έννομη τάξη. Αυτό μπορεί να οδηγήσει όχι μόνο σε διαφορετική επιλογή του τύπου και των μέσων, αλλά και σε διαφορετική επιλογή του χρονικού σημείου. Επειδή γενικώς οι οδηγίες τάσσουν προθεσμίες μεταφοράς τους στο εσωτερικό δίκαιο και το περιεχόμενό τους μπορεί να μεταφερθεί και να τεθεί σε ισχύ τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος της προθεσμίας, οι διαφορετικές ημερομηνίες θέσεως σε ισχύ όχι μόνο δεν αποκλείονται, αλλά κατά κάποιον τρόπο αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας μεταφοράς των οδηγιών. Το χαρακτηριστικό αυτό διακρίνει σαφώς τις οδηγίες από τους κανονισμούς, οι οποίοι από της θέσεώς τους σε ισχύ εφαρμόζονται απευθείας σε όλα τα κράτη μέλη.

9. Πρέπει ακόμα να προστεθεί ότι τα κράτη μέλη, ιδίως κατά τη μεταφορά των οδηγιών που αφορούν το εταιρικό δίκαιο, πρέπει να ενσωματώσουν τις κοινοτικές νομοθετικές διατάξεις στα διαφορετικά τους συστήματα εταιρικού δικαίου, πράγμα που μπορεί να προκαλέσει μεγάλες δυσκολίες[3]. Για να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες αυτές, η προθεσμία που τάσσεται για την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της εν λόγω οδηγίας είναι μεγαλύτερη από την προθεσμία που γενικά προβλέπεται σε

3 — Βλέπε επ' αυτού την πέμπτη ετήσια έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τον έλεγχο της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, σ. 2 και επόμενες του πολυγραφημένου κειμένου, καθώς και την τέταρτη έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της λευκής βίβλου της Επιτροπής για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, σ. 4, αριθ. 14 και επόμενοι.

παρόμοιες περιπτώσεις. Γι' αυτό στην προκειμένη περίπτωση προβλέπεται διετής προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας[4].

10. Δύσκολα μπορεί να εξηγηθεί στους πολίτες ενός κράτους μέλους ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας προσεγγίσεως των νομοθεσιών, πρέπει αυτοί να υποστούν τις δυσμενείς συνέπειες που προκύπτουν από το γεγονός ότι ένα άλλο κράτος μέλος δεν έχει εκπληρώσει κανονικά τις κοινοτικού δικαίου υποχρεώσεις του για την προσέγγιση των νομοθεσιών. Στα κράτη μέλη και στα πολιτικά όργανα της Κοινότητας εναπόκειται κατά κύριο λόγο να συναγάγουν τα επιβαλλόμενα από τη διαπίστωση αυτή συμπεράσματα. Είναι δύκολη η εξεύρεση λύσεως στην προκειμένη περίπτωση στο πλαίσιο της δικαστικής διαδικασίας.

11. Προτείνω, επομένως, να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα:

« Οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις, που εκδίδονται βάσει οδηγιών [όπως, για παράδειγμα, προβλέπει το άρθρο 54, παράγραφος 3, στοιχείο ζ), της Συνθήκης ΕΟΚ], πρέπει να τίθενται σε ισχύ το αργότερο κατά το χρονικό σημείο που αναφέρει η οδηγία. Αυτό ισχύει ακόμη και όταν δεν εκπλήρωσαν όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση μεταφοράς που τους επιβάλλει η οδηγία. »

4 — Τελευταία αιτιολογική σκέψη και άρθρο 55, παράγραφος 1, της οδηγίας.